

**Så påverkades demokratin i världen
av den globala pandemin**

Författare:

Brit Stakston
Martin Schibbye
Daniel Ekström
Darnella Frazier
Ewa Thorslund
Gerald Bermudez
Linnea Bergqvist
Linnea Åsfjäll

Projektledning:

Lin Kleiven
Max Sunnerfalk

Formgivning och webbutveckling:

Jonatan Fried

Reportagesajten Blankspot gör reportage från Sveriges och världens vita fläckar. Under pandemin genomförde Blankspot utställningen "Pandemin och demokatin" med tillhörande föreläsningar samt ett studiematerial. Detta är magasinsversionen av utställningen.

Utställningen genomfördes med hjälp av stöd från Postkodstiftelsen.

ISBN: 978-91-527-4959-3

Scanna QR-koden för att se den digitala utställningen: blankspot.se/demokrati

DEMOKRATINS SKYDDSMASK

Hur påverkades demokratin under pandemin när den fria rörligheten begränsades i land efter land? Finns det lärdomar från pandemin som kan bidra till att utveckla demokratin framöver?

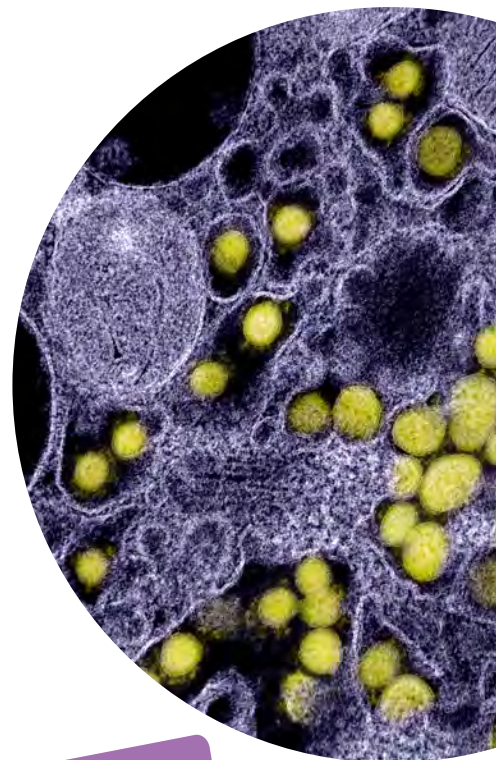
I BÖRJAN AV 2020 innan pandemin blivit vardag i Sverige reste jag genom Europa till min svårt sjuka mamma, samtidigt som gräns efter gräns stängdes runt omkring mig. Allt fler karantänsregler och inskränkningar infördes under tre dagar.

Så småningom tog jag det allra sista flyget ut ur landet innan gränserna stängdes. "Schau auf dich, bleib zu Hause" var den österrikiska regeringens budskap och betyder "ta väl hand om dig, stanna hemma".

Man uppmanades att säkerställa att ingen kontakt skedde mellan barn och mor- och farföräldrar. Alla skulle ta hand om varandra. Avstånd och handtvätt var det bästa skyddet mot viruset. Vi lärde oss rekordsnabbt nya beteenden för att inte komma varandra för nära, på väg in i mataffären eller spårvagnen. Allt stängdes i Österrike utom de livsnödvändiga butikerna.

Butiksägarna på min mamas gata i Wien träffades med behörigt avstånd på trottoaren och spekulerade över hur länge det skulle pågå. Den aviserade veckolånga stängningen anade de skulle förlängas och landade i en gissning på minst tre veckor. Men till påsk skulle allt vara som vanligt.

Nu i december 2021 vet vi att det skulle komma att ta mycket längre tid. Restriktioner av olika slag har avlöst varandra i takt med smittvågorna.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

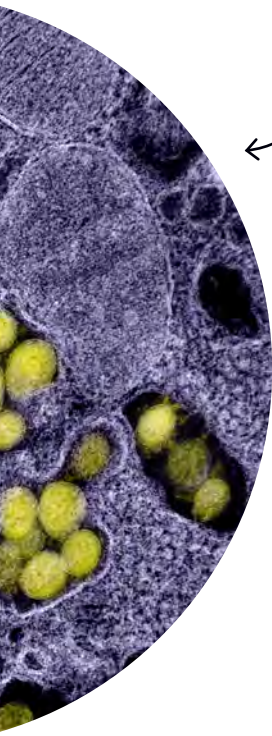
Och även denna jul hindras ett större umgänge eller resande av en ny variant av viruset. Viruset fortsätter att mutera sig men på kort tid har ett fungerande vaccin tagits fram.

Land efter land i hela världen kom att genomföra extremt begränsande åtgärder för ett normalt vardagsliv. Allt för att rädda liv. Det myllrande livet vi ofta tar för givet kokades ner till ett minimum och visade sig plötsligt i ett helt nytt raster. Samhället kläddes av framför våra ögon. Demokratiska fri- och rättigheter inskränktes.

Kvar stod vi som människor. Avklädda från mycket av allt det där som nyss var så viktigt. Men utrustade med det vi behöver allra bäst i en kris. En förmåga att lösa problem, känna omsorg om varandra och hålla samman. Det krävdes ett stort tålamod att acceptera en ny och ganska oviss tid. Och tyvärr kunde långt ifrån alla skyddas.

I många länder begränsades den demokratiska spelplanen, val ställdes in, desinformation spreds, digital övervakning ökade, skolstängningar isolerade elever och kulturen fick snabbt stängas ner. Till detta en ökad arbetslöshet och en överbelastad vård.

För många innebar det också en tid då deras demokratiska kamp försvärades ytterligare. Här möter du människor världen över som trots pandemin lyckats driva sin kamp.

Sida 4. Det allmänna kaos som viruset skapade gjorde det enkelt att begränsa den demokratiska spelplanen

Sida 6. Några månader in i pandemin var det tydligt att människors rösträtt skulle påverkas. 79 val ställdes in, flyttades fram eller genomfördes under starka restriktioner. Ofta med lågt valdeltagande som resultat.

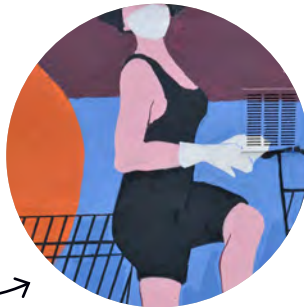
Sida 8. Pandemin omgärdades av osanningar. Men också av historiska insatser för att begränsa dem.

Sida 10. Digital övervakning har varit ovärderlig i kampen mot viruset. Men har vi öppnat dörrar som inte går att stänga igen?

Sida 12. Skolstängningarna slog hårt mot världens barn. De som redan hade det svårast drabbades värst.

Sida 16-45. Möt människorna världen över som trots pandemin har lyckats driva sin kamp.

Sida 14. Kulturen fick snabbt stryka på foten för att hindra smittspridning. Hur ska den nu hitta vägen tillbaka?

Sida 46. När de utlovade historiska valen sköts upp började marken att gunga. Istället för att gå och rösta gick nu medborgarna ut i krig – mot varandra.

ANDNÖD FÖR DEMOKRATIN I VÄRLDEN

Det allmänna kaos som viruset skapade gjorde det enkelt att begränsa den demokratiska spelplanen.

Många regeringar har passat på att göra mer än nödvändigt. Utöver nödlagar och karantänsregler har de testat storskaliga övervakningsprojekt och ökat censuren. Marginaliserade grupper har angripits och rättssystemet har satts på sparlåga. Människors tillgång till information och fria medier har begränsats.

Strikta coronaregler har gjort att människor suttit i karantän under långa perioder. Vissa länder har varit nedstängda dygnet runt och bara tillåtit människor att gå ut för att handla mat, gå till läkaren eller andra lika viktiga saker.

Vi har lärt oss hålla avstånd till varandra, att ha "social distans".

Begränsningarna av vardagslivet har syftat till att minska smittspridningen och antalet avlidna. De har ofta haft ett starkt folkligt stöd och accepterats i kampen mot viruset. Många har sett det som en självklar sak att hjälpas åt för att rädda liv.

I några länder har de utlyst nationella undantagstillstånd. Det betyder att staten under en viss tid ger sig själv ännu större makt, för att kunna ta kontroll över smittan. Dessa "nödlägen" har ofta beskrivits i en särskild pandemilagstiftning.

Även i Sverige finns en pandemilagstiftning, som nu föreslås gälla till och med januari 2022. Våra medborgerliga rättigheter att till exempel träffas och demonstrera har begränsats.

När ett samhälle stängs ner, som det gjorts i så gott som alla världens länder, påverkas allt.

Arbetslösheten har ökat. I många länder är det massarbetslöshet på en nivå som inte setts sedan slutet av andra världskriget. De människor världen över som lever på den lilla inkomsten får ihop under sina dagjobb, då de kanske säljer frukt eller hoppar in några extra timmar på en restaurang, har ingen chans att försörja sig längre.

Skolor har varit stängda. Det är långt ifrån alla skolor i världen som har kunnat ge digital undervisning.

Värden har varit överbelastad. Många som har haft behov av sjukvård, som inte har med coronaviruset att göra, har fått vänta.

Den psykologiska effekten av att vara i karantän, och därmed ofta väldigt ensam, kommer att bestå länge för många.

Ja, listan kan göras hur lång som helst.

Människor över hela världen har fått delar av sina liv upp och nervända. Det är en gemensam erfarenhet som vi alla delar, oavsett var vi befinner oss i världen. Kanske är det något vi trots allt kan vända till något positivt i framtiden?

Den här utställningen fokuserar på hur pandemin påverkat människors olika fri- och rättigheter.

Det finns många studier som mäter vad medborgarna i olika länder tycker att demokratin ger dem. Tyvärr visar många av dem att missnöjet med demokratin ökar.

När pandemin är över kommer det att finnas nya sätt att se på vad demokratierna gav sina medborgare. Levde de upp till medborgarnas förväntningar? Världen över frågar sig politiker vilket statsskick som egentligen är bäst på att hantera en sådan stor kris som pandemin är.

När många nödvändiga beslut behöver fattas på kort tid kan demokrati upplevas som ett hinder. Demokrati går ju ofta långsamt, för att försäkra sig om att alla processer följs.

Men under pandemin har det gått snabbt att acceptera saker som nyss varit otänkbara.

Det finns en oro för att vi i brädskan har tagit steg som är svåra att ångra. De nya stränga pandemilagarna kanske inte tas tillbaka i alla länder, även när pandemin är över. Övervakningsapparna, som var så bra för att följa hur människor smittar varandra, kanske fortsätter att användas till annan övervakning?

Men det finns också många lyckade exempel på hur kampen mot pandemin fördes tillsammans. Hur människor har hjälpts åt så gott man kunnat!

Många länder har hittat sätt att säkra folkhälsan utan att på-

verka människors demokratiska fri- och rättigheter för mycket. Det finns inspirerande förebilder för hur demokratin kan fortsätta att utvecklas genom nya samarbetsformer. Övriga och väl fungerande lösningar där politiker samarbetat över partigränser, med myndigheter och experter.

Det finns massor att lära inför framtiden. Och kanske bär vi med oss vissa förändringar? Vi kanske kommer att fortsätta ha några videomöten, och stå över onödiga helgresor till länder som ligger långt borta?

Kanske kan den globala pandemin vara demokratis stora chans att visa sig från sin bästa sida?

Brit Stakston

**LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!**

RÖSTRÄTT PÅ PAUS. Några månader in i pandemin var det tydligt att människors rösträtt skulle påverkas av coronavirusets utbrott. 79 val ställdes in år 2020, flyttades fram eller genomfördes under starka restriktioner. Ofta med lågt valdeltagande som resultat.

Våren 2021 övergick allt fler länder till i en ny slags vardag, där smittan fortsatte bekämpas samtidigt som samhällen öppnades upp steg för steg. Med större frihet och bättre kontroll över smittan kunde också fler länder genomföra coronasäkra val.

Det gick till slut att skydda sig mot pandemin samtidigt som de medborgerliga fri- och rättigheterna kunde utövas.

STORBRITANNIEN införde i mars 2020 detaljerade undantagslagar i det som kallades "Coronavirus Act 2020". Där kunde man bland annat läsa om hur pandemin påverkade de kommande valen.

Planerade lokala val, borgmästarvalen samt några lokala folkomröstningar som skulle ha genomförts i maj 2020 ställdes in och planerades istället för att genomföras ett år senare.

Det gällde även valet av Londons borgmästare samt kriminal- och polismästare i England och Wales. De personer som väljs in vid valen 2021 kommer då att få sitta en kortare mandatperiod, från fyra år till tre år. Och på motsvarande sätt sitter de nuvarande invalda ett år längre på sina poster

FRANKRIKE höll under vårvintern 2020 lokalval för 16 miljoner röstberättigade. I dessa val väljs borgmästare, kommunledare samt en halv miljon ledamöter till landets samtliga kommunstyrelser.

Lokalvalen görs i två omgångar och den första av dem skedde i mitten av mars 2020 precis runt den första franska nedstängningen när dödstaten började öka. Valdeltagandet blev lågt, runt 45 procent av befolkningen röstade. Detta kan jämföras med dryga 60 procent i tidigare val.

Den andra valomgången fick skjutas upp och kunde genomföras först i slutet av juni, efter den mer akuta första fasen av smittspridningen. Då blev valdeltagande ännu lägre, rekordlåga 40 procent. Detta på grund av människors rädsla att smittas.

POLEN ville länge genomföra presidentvalet i början av maj, som planerat trots att pågående pandemi och karantänsregler omöjliggjorde valarbete. Oppositionen var starkt kritisk och menade att den högnationalistiska presidenten Andrzej Duda därmed var den enda kandidaten som kunde bedriva en fungerande valkampanj. Oppositionen fick kämpa mot det faktum att valarbetet på gator och torg inte kunde genomföras. På grund av pandemin och det krisläge den innebar fick den sittande presidenten dessutom mycket mer tid i statstelevisionen än oppositionen.

Till slut sköt dock valmyndigheterna fram valet. En första valomgång skedde sedan i juni. Andrzej Duda och hans regeringsparti "Lag och rättvisa" lyckades då inte få den majoritet som krävdes för ett avgörande. Den andra valomgången skedde sedan den 12 juli. Valdeltagandet var då högt trots coronarestriktionerna.

Londons borgmästare Sadiq Khan

Polens president Andrzej Duda

Paris borgmästare
Anne Hidalgo

Serbiens president
Aleksandar Vucic

USAs president
Joe Biden

KROATIEN regerande parti HDZ förvånade landets samtliga valanalytiker genom att vinna ett extrainsatt parlamentsval.

Hanteringen av pandemin ansågs vara en förklaring till segern. Valprocessen föregicks av en diskussion om huruvida man som smittad ens skulle kunna rösta. De hittade dock en lösning på det genom att införa möjligheten att rösta genom ombud.

Kroatiens premiärminister
Andrej Plenkovic

SERBIEN höll presidentval i juni 2020, med rekordlåga 48 procents valdeltagande. Landet lättade på sina stränga restriktioner för att kunna genomföra valet efter att det hade skjutits upp i två månader. Detta kritiserades hårt av smittskyddsexperten och oppositionen.

Valet vanns av det styrande konservativa partiet SNS och Aleksandar Vucic som också i sitt kampanjande lyfte fram hur väl landets coronastrategi fungerat. Eftersom valdeltagandet var så lågt bojkotades det av oppositionen.

Veckan efter valet skedde demonstrationer när den omvalde presidenten meddelade att det på grund av smittoläget skulle återinföras restriktioner och utgångsförbud. Protesterna fick till slut presidenten att backa från beslutet.

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, Dunja Mijatovic, reagerade över situationen i Serbien och uttryckte en oro för hur demonstranternas mänskliga rättigheter kränktes.

USA genomförde, trots pandemins andra väg, ett presidentval med historiskt högt valdeltagande. Fler delstater än tidigare kunde i detta val erbjuda väljarna att förtidsrösta eller poströsta.

Över 161 miljoner amerikaner röstade i valet 2020 vilket motsvarar cirka 68 procent av den röstberättigade befolkningen.

Unga väljare röstade i större utsträckning på demokraternas kandidat Joe Biden, vilket kan ha spelat den avgörande rollen för hans valvinst. Det ökade valdeltagandet, och framförallt det ökade engagemanget hos unga i USA är värt att lyfta fram som en positiv utveckling för demokratin i världen.

Brit Stakston

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

SANNINGEN ÄR VIRUSET'S FÖRSTA OFFER

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Pandemin omgärdades av osanningar. Men också av historiska insatser för att begränsa dem.

Vitlök hjälper
inte mot
Coronavirus

"FEJKNYHETER SPRIDS FORTARE och enklare än viruset, och är precis lika farligt".

Vintern 2020 varnade Världshälsoorganisationens generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus för att en "infodemi" var över oss. Han pekade på att det snabba spridandet av rykten, skvaller och opålitlig information om coronavirus som var i omlopp utgjorde en hälsorisk i sig.

I början av pandemin var kunskapen om viruset låg, och information ändrades vecka för vecka. Transparens och tydlighet från myndigheter och experter var väldigt viktigt för att lugna människor i olika länder. Suget efter information blev också en påminnelse om hur viktiga fria, o censurerade och obundna medier är.

I Sverige blev de presskonferenser som landets ansvariga myndighe-

ter livesände under veckorna en samlingspunkt. De kunde följas i sociala medier och uppskattades av de som följde dem för att förstå mer av vad som hände.

Vid sidan av de officiella informationskanalerna växte det snabbt fram en djungel av falsk information på internet. I sociala medier spreds rykten om hur man kunde bota eller skydda sig mot covid-19.

En del rykten var ganska harmlösa. Som påståendena om att vitlök skyddar, eller att vissa värktabletter duplicerar viruset.

Andra var minst lika farliga som själva pandemin.

Efter ett rykte i Iran om att alkohol skyddar mot coronaviruset dog minst tvåhundra personer på grund av etanolförgiftning.

Konspirationsgrafitti
i Kent, Storbritannien.
Foto: Ethan Doyle White.

USAs dåvarande president spred desinformation om desinfektionsmedel. Foto: Lorie Shaull.

"Corona-lögn". Konspirationsbudskap med antisemitiskt tema, från Cartagena, Spanien. Foto: P4K1T0

och annat livsviktigt material för att förhindra att privatpersoner skulle köpa upp stora lager, sälja online och driva upp priserna.

När man sökte på information om corona länkade plattformarna till Världshälsoorganisationen och ansvarig myndighet i varje land. I Sverige länkade de till Folkhälsomyndigheten och Krisinfo.se

På detta sätt bidrog sociala mediebolagen till att användarna enkelt hittade information om viruset som var sann och faktabaserad.

Det fanns också kritiska röster mot det här samarbetet som menade att de under pandemin tagit för stora kliv mot att lägga sig i vad människor gör och publicerar.

Många sociala medier har under lång tid brottats med balansen mellan att begränsa skadlig information och att värna yttrandefrihet. Aldrig tidigare har det dock gjorts en så omfattande och samordnad ansträngning för att förhindra spridning av falsk information som under pandemin.

Den falska informationen har inte bara handlat om viruset, utan även om allt runt omkring. Hur karantän, undantagstillstånd och andra restriktioner skulle fungera.

Ryktesspridning görs ofta av ekonomiska eller politiska intressen och har ibland statligt upphov. De stater som brukar vara aktiva på nätet med desinformation märktes även under pandemin.

Från Ryssland kom desinformation om att USA låg bakom viruset, samt påståenden om hur illa situationen var i väst. Kinesiska källor var angelägna om att förflytta fokus från det faktum att Kina var ursprungsland för spridningen av viruset till information om hur väl landet hanterat pandemin.

Samtidigt cirkulerade det i andra delar av världen rykten om att viruset var skapat i franska eller kinesiska labb.

Påståenden om hur EU är paralyserat och inte klarar av krisen var en återkommande tematik i desinformationskampanjer.

NÄR PANDEMIN VAR ett faktum bestämde sig de största sociala mediebolagen för att användarna lättare skulle hitta till korrekt hälsoinformation. Facebook, Twitter, Google, Youtube, Reddit, LinkedIn, 10 cent, Tiktok och Microsoft kom tillsammans med världshälsoorganisationen WHO överens om gemensamma strategier.

I samarbete med WHO ville de arbeta tillsammans för att säkerställa att myter, konspirationsteorier, falsk information och bedrägerier inte spreds på deras plattformar.

De enades också om att förbjuda annonsering av munskydd

Vissa påstår att viruset ursprungligen kom från detta laboratorium i Wuhan, Kina Foto: Ureem2805.

Brit Stakston

I Sverige höll regeringen regelbundna pressträffar som direktsändes till allmänheten via internet. Foto: Regeringskansliet

FÖR ATT BEKÄMPA FALSK INFORMATION BEHÖVS:

Tillgång till information från myndigheter

Ingen kan känna till eller förstå det hot som viruset utgör utan att få saklig information. Informationen som regeringar och dess myndigheter tillhandahåller måste därför vara så korrekt som möjlig och fungera som en tydlig vägledning.

Tillgång till internet

Fyra miljarder människor saknar idag tillgång till internet. Utan internet får allmänhet och vårdpersonal svårare att tillgodogöra sig aktuell information om pandemin. Flera länder har under pandemin begränsat tillgången till internet av orelaterade politiska anledningar, däribland Indien, Bangladesh och Etiopien.

Tillgång till oberoende medier

Det är genom fria medier som människor kan skaffa sig mer kunskap om pandemin. Det är därför olämpligt att politiska ledare, offentliga tjänstemän eller myndigheter förnekar, skrämmer eller hotar medier och journalister. Under pandemin har journalister angripits av makthavare i bland annat USA, Ungern, Thailand, Kina och Filippinerna.

STOREBROR SER OM DU ÄR SMITTAD

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Digital övervakning har varit ovärderlig i kampen mot viruset. Men har vi öppnat dörrar som inte går att stänga igen?

INOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN har det länge funderats över hur digital information om människors hälsa ska kunna användas för att göra värden bättre, utan att kränka någons integritet. När pandemin kom ställdes den frågan på sin spets.

Digitala verktyg är en bärande del av moderna metoder för smittspårning. Med hjälp av appar kan man storskaligt, billigt och snabbt få information om hur en smitta sprider sig.

Fakta om när, var och hur olika personer blivit smittade har hjälpt myndigheter och vårdinrättningar att kunna förstå pandemin och förutspå dess utveckling.

Men detta innebär också en risk. Samma information, om människors kontakter och rörelsemönster, kan även användas till att öka kontrollen över ett land och förtrycka dess medborgare.

Om det inte är tydligt varför, var, hur och i vilket format informationen sparas, riskerar den att missbrukas.

För även om datainsamlingen sker för att stoppa en livsfarlig smitta, kan den senare användas i andra, mindre ärofyllda syften.

I en stabil demokrati, med ett starkt civilsamhälle och vaksamma medborgare, kan människors integritet värnas när nya övervakningsmetoder införs. Men vem ser till den enskildes intresse i en diktatur?

Rädslan för pandemin har av vissa regeringar kunnat användas som skyddsmantel för att snabbt införa storskaliga, oetiska och osäkra datainsamlingar.

Auktoritära regimer har på så sätt samlat in stora mängder data om människors rörelsemönster, allmäntillstånd, sociala rutiner och nätverkande.

Men även demokratiska regeringar har i virusbekämpandets namn använt information som de i annat fall inte hade ansetts få ha tillgång till. Som till exempel den data om människors rörelsemönster som finns hos telefonoperatörer.

För att snabbt kunna förhindra spridning fanns det många innovativa idéer. Många av dem involverade digital teknik i syfte att enkelt kunna smittspåra eller förhindra förflyttning under karantän.

Men det fanns sällan tid till att tänka efter och göra de nödvändiga analyserna av hur säkerhet och integritet skulle säkras i de nya system som skapades.

När pandemin är över behöver diskussionen om hur insamling av hälsodata ska balanseras med behovet av integritet och säkerhet att fortsätta.

Vad behöver en enskild person veta om en datainsamling för att kunna samtycka till den? Det är en sak att samtycka till att under en kortare period ge bort sin data för att skydda allas hälsa. Då kanske det kan jämföras med att ge blod i en katastrofsituation?

Det är en annan sak att ge sin regering, och alla sina framtida regeringar, all information om var man befinner sig och vem man träffar, utan att veta hur den i framtiden kommer att användas.

Brit Stakston

I Israel användes tidigt mobilspårning och andra övervakningsmetoder för att spåra smittade.

En nödgärd gav myndigheter rätt att se användares mobildata och punktmarkera misstänkt smittade personer. Tekniken användes för att kontrollera så att de misstänkt smittade inte skulle bryta mot karantänsreglerna. Datan användes sedan också för att varna andra om att de varit i närheten av en smittad person.

Nödgärden tillsattes under ett nattligt sammanträde utan parlamentets godkännande. Invånare i Israel började plötsligt få sms som informerade dem om att de varit i områden där de kunnat komma i kontakt med en smittad person.

De coronasmittade i Israel övervakades också dygnet runt med både bild och ljud, utifrån att deras allmäntillstånd skulle kunna följas. Åtgärden väckte kritik eftersom den inte bara gällde de som fick intensivvård för corona. Hälsoministern försvarade det med att det handlade om att minimera vårdpersonalens kontakt med de smittade.

I Polen användes en app, Kwarantanna domowa, som med hjälp av mobilens platstjänst och ansiktsgenkänning såg till att människor inte bröt mot karantänsreglerna. Den skickade slumpmässiga förfrågningar till användaren om att ta selfies under karantänen. Om man inte svarade inom 20 minuter meddelades polisen.

Straffet för att bryta mot karantänsreglerna i Polen var böter på 30 000 PLN (66 845 kronor) vilket är nästan sex gånger en genomsnittlig månadslön i Polen.

I Kina adderades några hälsfunktioner till den populära betal-tjänstappen Alipay. Den som rörde sig ute i samhället, för att till exempel resa med lokaltrafiken eller handla i butiker, var tvungen att visa upp en QR-kod som indikerade ens hälsostatus som trafiksignaler i tre färger; grön, gul eller röd.

Grönt betydde att man kunde röra sig fritt. Vid gult skulle man stanna hemma i minst sju dagar och vid rött var man tvungen att anmäla sig till myndigheterna och vara i karantän i 14 dagar. Den gula eller röda koden kunde betyda att man haft kontakt med en infekterad person, varit i smittodrabade regioner eller rapporterat symptom online i något tidigare skede.

Systemet har kritiserats för att det inte fanns någon möjlighet att veta hur färgkodningen gått till eller vad man kunnat göra för att påverka ett felaktigt resultat. Appen kunde fortsätta signalera rött trots att man tillfrisknat, och det fanns en otydlighet runt hur gult skiljde sig mot rött.

Senare visade det sig också att en del av Alipays insamlade data skickade platsinformation och identifieringsnummer till polisen. Detta kände användarna inte till. De hade heller ingen insyn i på vilka andra sätt som datan användes eller delades vidare.

I Indien användes smittspårningsappen Aarogya Setu.

Appen har väckt rädsla och kritik för att den kan användas som ett övervakningsverktyg för att hålla koll på medborgarna i landet.

Regeringen har förnekat detta men ett beslut från en domstol i Delhi i april 2021 i ett annat ärende ger en annan bild. Aktivisten Umar Khalid satt fängslad i sju månader för att ha medverkat i Delhiupproppen och anklagades för "olaglig verksamhet". Han släpptes sedan fri mot borgen på ett villkor, att han laddade ner smittspårningsappen.

TOMMA KLASSRUM ÖKAR KLYFTOR

Skolstängningarna slog hårt mot världens barn. De som redan hade det svårast drabbades värst.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

UTBILDNING ÄR NYCKELN till utveckling och demokratiskt deltagande. Det är också en mänsklig rättighet. Fortfarande beräknas dock 774 miljoner människor i världen inte kunna skriva och läsa. Två tredjedelar av dem är kvinnor.

Tidigt i pandemin blev det tydligt att karantänsregler med stängda skolor bidrog till att öka ojämlikheten bland barn i alla åldrar. Barn från missgynnade bakgrunder drabbades hårdast.

Human Rights Watch intervjuade i en rapport ett 50-tal studenter, föräldrar, lärare och utbildningsansvariga i Burkina Faso, Kamerun, Demokratiska republiken Kongo, Kenya, Madagaskar, Marocko, Nigeria, Sydafrika och Zambia för att beskriva hur pandemin påverkat barns utbildning.

Rapporten visade att skolstängningarna i Afrika förvärrade tidigare existerande ojämlikheter. De barn som redan hade störst risk att uteslutas från utbildning drabbades hårdast av nedstängningarna. Det är inte bara bredband och datorer som behövs för att kunna bedriva utbildning hemifrån, utan även stödande miljöer för att kunna fokusera på inläring.

Många barn över hela kontinenten fick ingen utbildning alls efter det att skolorna stängdes i mars 2020. De skickades hem utan instruktioner, löpande feedback eller någon interaktion alls med sina lärare. De som försökte studera upplevde att de studerade färre ämnen eller arbetade med mindre avancerat innehåll på distans.

Det är heller inte bara elever som har haft svårt att få till en fungerande studiemiljö. Även lärare har haft problem med exempelvis bredbandsuppkoppling. En av de intervjuade, från en skola i Marocko som erbjöd undervisning online, berättade att "ibland hör vi inte av en lärare under hela dagen, sedan dyker han upp klockan 18 och berättar att han inte haft tillräckligt med pengar för internet."

I intervjuerna framkom också hur elevernas mentala hälsa påverkades av skolstängningarna. Många upplevde stress, ångest, isolering och depression, kopplat till bristen på kontakt med skolan.

Trots att skolorna stängdes tvingades många föräldrar fortsätta betala skolavgifter. Många oroade sig för att om de inte betalade skulle inte deras barn få tillgång till undervisning när skolorna öppnade igen.

Rapporten visade också att flickor är extra drabbade. Dels för att de ibland när det erbjöds hemundervisning inte vågade göra hembesök hos manliga lärare, dels för att de förväntades ta hand om familj och yngre syskon istället för att studera när de var hemma på dagarna.

Skolstängningarna har också lett till ökad oro för sexuell övergrepp och barnäktenskap i vissa regioner. I rapporten nämns länder som Malawi, Sydsudan och Tanzania där det finns erfarenhet av ett starkt samband mellan att flickor lämnar skolor och att de tvingas in i äktenskap.

En utbildningsansvarig i norra Kivu, Kongo, uttryckte också oro för att barn som inte har en skola att gå till löper en ökad risk att rekryteras av väpnade grupper som verkar i olika områden.

Pandemin har fördjupat den digitala klyftan och dess orättvisor. I flera afrikanska länder har bristen på tillgång till radio, tv, datorer, internet och i vissa fall elektricitet lett till att studenter inte kunnat delta i fjärrundervisning alls, även om den erbjudits.

Digitala lärplattformar har inte varit möjliga att använda sig av när varken elever eller föräldrar har fungerande smartmobiler. I många familjer har också förlorade inkomster lett till att föräldrarna inte längre har haft råd att köpa tillräckligt med internettillgång för sina barns undervisning.

Barn som bor på landsbygden har haft sämre möjligheter att kunna fortsätta sin utbildning under skolstängningarna. Det har dels handlat om sämre tillgång till internet men också om deras oförmåga att vara flexibla i att flytta sin skolkalender som är anpassad efter säsongens skördar.

Barn som är funktionshindrade eller lever i extrem fattigdom har drabbats absolut hårdast av skolstängningarna.

Att säkerställa att alla ungdomar har möjlighet att lyckas i skolan och där få möjlighet att utveckla de kunskaper och värderingar som gör det möjligt att bidra till samhället tillhör de globala hållbarhets- och utbildningsmålen.

Detta måste fortsätta att vara i fokus, oavsett pandemi.

Brit Stakston

Barn i Filippinerna pluggar hemma. Foto: Judgefloro

OECD, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling skrev i en rapport att "förlust av lärande leder till förlust av färdigheter, och människors färdigheter är tätt sammanlänkade med deras produktivitet".

De varnade för att effekterna av skolstängningarna riskerar att långsiktigt bidra till att klyftan mellan rika och fattiga ökar globalt. I rapporten dras även slutsatsen att den globala ekonomiska tillväxten riskerar att krympa med 1,5 procent under de kommande hundra åren till följd av skolstängningarna under pandemin.

INSTÄLLT PÅ GRUND AV PANDEMI

Kulturen fick snabbt stryka på foten för att hindra smittspridning. Hur ska den nu hitta vägen tillbaka?

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

*Graffiti på Wolfgang Borchert teatern
i Münster. Foto: Dietmar Rabich*

I SVERIGE drabbades alla museum, konserter, festivaler, biografier och scenkonstarener direkt i när rekommendationerna om smittskyddande åtgärder kom.

Alla intäkter försvann därmed i princip över en natt. Många fick sägas upp och frilansare hade på obestämd tid inga fler uppdrag.

Ilska och frustration väcktes bland kulturarbetare när de såg att det hittades lösningar för att hålla restauranger och shoppingcentrum öppna, men inte kulturevenemangen.

För restaurangbranschen fanns det kampanjer i sociala medier om att "stötta din lokala restaurang. Kulturen i Sverige gick däremot över en natt till "inställt på grund av pandemin".

Regeringen har fram till april 2021 genomfört tre omgångar med stödpaket till kulturen för inställda och uppskjutna kulturevenemang. Stödbehoven är dock högre än stödbeloppen.

Väggmålning av Ūla Sveikauskaitė i Wien. Foto: Herzi Pinki.

bjuda tjänster till de större aktörerna hade svårare att ställa om. Pandemin tydliggjorde hur strukturellt ömtålig kultursektorn är.

Det kan ta flera år för kultursektorn att återhämta sig ekonomiskt. Kulturen lever ofta på en kombination av privata donationer och offentligt stöd. Donationerna riskerar att tyna i samband med att köpkraften hos de som donerar minskar. Det offentliga stödet riskerar att minska i och med att många länder, på grund av pandemin, skiftar sina offentliga budgetar till att prioritera mer resurser till vården, enligt OECD.

Till viss del utvecklades verksamheter av att de fysiska aktiviteterna blev omöjliga. Digitaliseringen öppnade nya dörrar även för kulturen. Konkurrensen och fragmenteringen i det digitala medielandskapet gjorde det dock svårt för kultursektorn att skapa attraktiva digitala upplevelser. Helt plötsligt blev de tvungna att konkurrera med alla andra typer av digitalt innehåll, så som streamingtjänster, vilket de sällan har haft kompetens för.

Även om pandemin på många sätt drabbat kulturen särskilt hårt är inte allt dystert. Kulturupplevelser står högt upp på listan över vad folk drömmer om att göra när pandemin är över. Vad har du längtat allra mest efter under pandemin?

Brit Stakston

VAD SPELAR VÅL några inställda konserter eller utställningar för roll när liv ska räddas? I ett akut läge inte särskilt mycket. Men i förlängningen då? Hur ser vägen tillbaka ut? Hur påverkas demokratin av att kulturen stängs på obestämd tid?

Kulturen behövs i ett samhälle. Den gör det möjligt för oss att förstå varandra bättre. Kultur gör att vi kan knyta an till en plats och bygga broar mellan det vi redan känner och det okända. Den ger oss motståndskraft och gemenskap, och gör att vi kan möta vår egen relation till glädje, sorg och förändring. Kulturen är också ekonomiskt viktig, som arbetsgivare och innovationsmotor.

Det är dock logiskt att stänga sammanhang där många människor trängs när ett luftburet virus ska bekämpas. Men kanske behövdes kulturen egentligen extra mycket under pandemin?

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, betonade i rapporten "Kulturechock – covid-19 och den kulturella och kreativa näringen" hur viktiga de kulturella och kreativa sektorerna är för ett lands ekonomi, välbefinnande och samhällsutveckling.

Att kulturen så snabbt stängde ned under pandemin, utan politiska planer för hur kulturföretagen och deras personal skulle kunna stöttas, har enligt rapporten att göra med att kulturen ofta har andra affärsmodeller och anställningsformer än övriga ekonomin och därmed lätt hamnar utanför statistiken och beslutfattarnas blickfång.

Många inom kulturen kunde trots allt ställa om. Vissa kunde erbjuda digitala versioner av sitt utbud, men det gällde framför allt de största aktörerna. De småföretag och ideella organisationer som bär upp sektorn genom att er-

I Österrike gjordes tidigt en detaljerad politisk plan för hur kulturen skulle kunna ta sig igenom pandemin. De betraktade kulturen som likvärdig andra offentliga utrymmen, som restauranger, affärer och lokaltrafiken.

I planen sades att "Smittskyddsåtgärderna kan inte garantera individen absolut säkerhet mot infektion med SARS-CoV-2, men syftar till att säkerställa att individen inte utsätts för en högre risk när man deltar i en kulturell aktivitet än när man annars kommer i kontakt med människor i offentliga utrymmen".

Planen har gjort att museer, teatrar, nöjesfält med mera kunnat hållas öppna med social distans under en stor del av pandemin. Hur stor publiken kunnat vara har varierat utifrån det aktuella smittskyddsläget.

"Utän kultur är våra öron bara glasögonhållare." Affisch i Wien 2021. Foto: Herzi Pinki

Coronasäker kulturfestival i Wien 2020, med komikern Nina Hartmann. Foto: Manfred Werner.

SUDANS OFULLBORDADE REVOLUTION

Den gamle presidenten har gått,
men det nya militärstyret har inte
stillet viljan till förändring.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Det är den 3 juni 2019, dagen innan Eid, och tusentals personer är samlade för en sittstrejk utanför den sudanesiska militärens högkvarter i Khartoum. Bakgrunden är de pågående förhandlingarna om ett avtal mellan militären och motståndsrörelsen.

Runt omkring i folkhavet hörs sporadiska skrattsalvor och många har tagit med sig mat och godis för att fira Eid.

Plötsligt hörs ljudet från bilmotorer som varvar upp när beväpnade styrkor kör upp på en bro ovanför de sittstrejkande. Inom loppet av några sekunder öppnar de eld mot demonstranterna. Skottsälvorna som viner genom luften tar livet av uppemot 100 personer och skadar otaligt många fler.

– Det var blod och kroppar överallt. Jag var kvar i Khartoum i 7-8 dagar efteråt och det enda jag gjorde var att besöka människor som hade blivit skjutna, eller våldtagna, säger Afaf Doleeb.

I dag, 1,5 år senare är 32-åriga Afaf Dooleb bosatt i Uppsala där hon gör

en master i freds- och konfliktstudier. Men det var i Khartoum som hon bestämde sig för att aldrig ge upp.

– Innan dess var jag okej med någon form av kompromiss, men efter Khartoum ändrade jag mig. Vi kan inte förhandla med människorna som dödar oss.

Hon syftar på det avtal mellan militären och motståndsrörelsen som skrevs på i slutet av den sudanesiska revolutionen 2019. Enligt Afaf är ett av problemen att representanter från paramilitären Rapid support forces (RSF) kommer att vara en del av det nya styret. RSF har bland annat blivit utpekade för att vara huvudansvariga för striderna i Darfur som har skördat över 350 000 liv. Afaf fick själv se förödelsen när hon besökte området 2009.

– Upplevelsen förändrade mitt tankesätt. När jag återvände kunde jag inte sluta prata om vad jag sett, men många trodde inte på att det här skedde i Sudan. Det var då som vi började organisera oss, för att nå ut med budskapet, säger hon.

Afaf Doleeb
Demokratiaktivist

Foto: Ahmed Khalid

I december 2018 bröt stora demonstrationer ut i staden El-damazin.

– Det började med studenter som skulle köpa frukost och såg då att brödköpen hade tredubblats. När de påpekade det till butikägaren sa han “om ni har problem med det får ni gå till regeringen”, minns hon.

Inom loppet av veckor spred sig demonstrationerna som en löpeld. I april betalade det hårda arbetet äntligen sig när presidenten Omar Al-Bashir blev avsatt under en oblodig militärkupp. Däremot var slaget inte vunnet. Militären satt nu vid makten, och när ett avtal började diskuteras mellan de och motståndsrörelsen blev många arga.

– Att samma människor som tidigare hade följt regimen som ledare skulle inte ge oss det vi ville ha, säger Afaf.

– Vår plan är att starta en ny revolution. Låt oss börja om från början, låt oss göra det igen, säger hon.

Linnea Bergqvist

PANDEMIN TÄNDE GNISTAN HOS BELARUSIERNA

Regeringens järngrepp hade hållit i decennier. Sedan hände något som fick det att släppa.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Enligt Alesia Rudnik kan coronapandemin ses som startskottet till det ökade politiska engagemanget i Belarus, eftersom regeringens hantering av viruset varit snudd på obefintlig.

– Det civila samhället förstod att situationen inte kommer att lösas av regeringen utan av medborgarna själva, att det är just de som bestämmer, som hjälper till och som driver den här processen framåt, säger hon.

Alesia Rudnik föddes i Belarus år 1994. Samma år som Aleksandr Lukasjenko valdes till president för första gången.

– Hela min generation, som har vuxit upp med honom, har nu tröttnat och vill se förändring, berättar hon.

Under våren startades flera initiativ av belarusiska medborgare för att hantera coronaviruset. Pengar samlades in till sjukvårdspersonal och skyddsutrustning delades ut. Många människor gick inte tillbaka till sina ordinarie arbeten, utan ägnade sig åt

volontärarbete på heltid och kontor för de olika verksamheterna öppnades, berättar Alesia Rudnik.

– Pandemin hjälpte människor att förstå att de kan agera. Det är bara de som kan göra någonting. Det civila samhället blev lite starkare, lite större, berättar Alesia Rudnik.

Årets val i Belarus är inte det första som kritiserats på nationell och internationell nivå, och även om de massiva protesterna delvis beror på pandemipolitiken, så menar också Alesia Rudnik att det inte är hela svaret.

– Jag brukar säga att det finns tre delar. Förutom pandemin har vi ekonomin. Det har varit ekonomisk kris de sista tio åren kan man säga. Folk ser att det inte är något som har förbättrats, näringslivet är begränsat och växer inte.

Den andra delen beskriver Alesia Rudnik som ett generationsskifte, som hon själv är en del av. En ny generation unga vuxna som vill se förändring.

Alesia Rudnik
Ordförande Sveriges Belarusier

Protestmarsch mot Lukashenko, 20 September 2020 i Minsk, Belarus. Foto: Homoatrox.

Den tredje handlar om nya oppositionella ledare som inte tidigare syns till på den politiska scenen.

– En bloggare, en bankman och en representant från den politiska eliten, som också är kopplad till tech och it.

Det vill säga Sergej Tichanovskij, Viktor Babaryka och Valery Tsepalo, som driver sina kampanjer på ett annorlunda sätt än gamla, traditionella oppositionsledare.

– De har försökt tala med alla belarusier, inte bara med mindre grupper som bara skulle stödja integration med EU, belarusiska språket och belarusisk kultur, berättar Rudnik.

Oppositionen kämpar nu för ett nytt val. Den nya generationen av unga belarusier har aldrig upplevt ett demokratiskt val i sitt land och det är tydligt att det är vad som är av störst vikt.

Linnea Åsfjäll

UIGURERNAS OJÄMNA KAMP

En av världens mäktigaste stater har vänt sig mot delar av sin egen befolkning.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Det är en lugn förmiddag 2018 när Halmurat Harri Uyghur och hans resefölje går in på en uigurisk restaurang i Turkiet. Bakgrunden till Halmurats besök i landet är de kritiserade läger som den kinesiska regeringen har satt upp i området Xinjiang i Kina.

Sedan 2017 har miljontals uigurer tvångsintagits i lägren för att enligt regeringen återutbildas. Två av de intagna är hans föräldrar. Sedan deras försvinnande har Halmurat organiserat ett digitalt uppror och i omgångar rest runt i Europa för att samla in berättelser om den pågående situationen.

Det är därför inte konstigt att en uigur som den här dagen är på samma restaurang som Halmurat känner igen honom. I smyg tar personen ett flertal bilder som sedan läggs upp online. Inom kort fylls lokalen med människor som med tårar i ögonen går fram till Halmurat. Förvirringen byts snart ut mot tacksamhet när han förstår att de är där av en enda anledning. Att träffa honom.

Halmurat Harri Uyghur
Demokratiaktivist

– De grät och tackade mig för mitt arbete. De hade så höga tankar om mig, trots att jag egentligen inte är någon speciell person, säger han och ler.

– Nästan alla jag har mött känner någon som är i lägren. Det gäller även för de jag har träffat i andra länder. Det är ett globalt problem, säger han.

Under sin uppväxt var samtal om politik och förtryck inget som förekom i barndomshemmet så valet att bli aktivist var aldrig på tapeten.

– Men allt ändrades den 5 april 2017, på min födelsedag.

Det var i samband med att Halmurat inte fick tag i sin mamma som han förstod att något var fel. Det visade sig snart att hon var en av de som hade förts till lägren och inom snart fördes även hans pappa bort. Halmurat försökte frenetiskt kontakta myndigheterna i hemlandet men det var lönlöst.

Han tog då tag i det själv och började lägga upp videos via

Kina har ökat de senaste åren ökat sin polislära och militära närvaro i regionen. Foto: Fred Wong/Voice of America

sociala medier. Föräldrarna har sedermera frisläppts. Men han fortsätter nu kampen för alla andra.

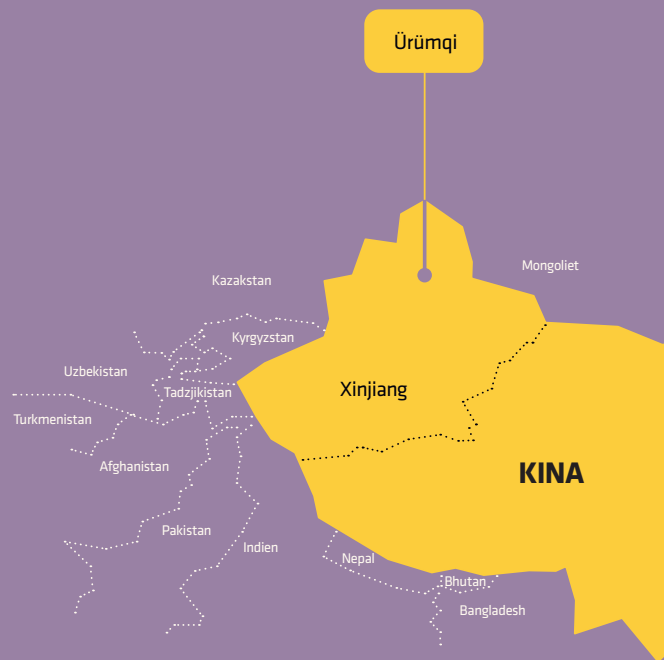
I dagsläget tros det finnas uppemot 380 läger som rangordnats från lägsta säkerhet till högsäkerhetsfängelser och mellan 1 till 3 miljoner uigurer har varit eller är intagna i lägren. Överlevare har vittnat om inhumana förhållanden med grova övergrepp, våldshandlingar och tvångssterilisering av kvinnor.

58 länder har gått ihop och undertecknat att de är emot godtyckliga arresteringar och 39 länder vid FN-kommittén som behandlar mänskliga rättigheter har fördömt Kinas hantering av uigurer.

För Halmurat är kampen för uigurererna något han alltid kommer att fortsätta med.

– Jag tänker på alla de jag har träffat, som har vågat att berätta offentligt om sina erfarenheter på grund av mig. Om jag skulle sluta, vad skulle det betyda för de människorna? Jag måste helt enkelt fortsätta, säger han.

Linnea Bergqvist

UPPROR PÅ UNGERSKT UNIVERSITET

Mitt under pågående pandemi bestämde sig studenterna för att genomföra en ockupation.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

I slutet på september stod filmregistudenten Jakob Ladányi Jancsó, tillsammans med sina kursare och vaktade entrén till Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE) – Teater- och filmuniversitetet i Budapest.

De stod tätt tillsammans, med gula ansiktsmasker på sig. Några av maskerna hade ett svart tryck föreställande en öppen hand med texten "#freeSZFE" i mitten på handflatan. Samma budskap gick att se på universitetsbyggnadens väggar.

Allt började när SZFE skulle ombildas från ett allmänt till ett privat universitet. De som protesterade menade att det skulle minska inflytande för studenter och lärare, medan regeringens inflytande skulle bli större.

– Regeringens position har varit att skolan saknar kristna och konservativa värderingar, berättar Jakob Ladányi Jancsó.

– Det var deras slutsats, att universitetet är en "liberal smältdegel" och att vi alla blir politiskt hjärntvättade av

våra lärare, vilket är komplett nonsens.

– Men detta är vad regeringspartiet Fidesz har gjort under lång tid. När migrationskrisen startade behövde de hitta en fiende och det var flyktingarna – nu är det liberalerna. Enligt dem är vi liberaler och det räcker.

Viktor Orbán, premiärminister och ledare för Fidesz, tillhörde själv en gång de liberala krafterna i Ungern. I dag är det dock ett minne blott, då han i stället beundras av högerreaktioner och nationalisterna. Han kom som en man av folket som lovade att allt skulle bli bättre, och kunde peka med hela handen på vad som var problemet – influenser utifrån.

En undersökning gjord av nystartade forskningscentret 21, visar till exempel att många ungrare inte beskyller coronavirusets utbredning och effekter på regeringens hantering av pandemin, utan på viruset i sig.

Den sista augusti arrangerades en stor demonstration mot privatiseringen av SZFE, som sedan utvecklades till en ockupa-

Jakob Ladányi Jancsó
Filmregistudent & demokratiaktivist

tion av universitetet.

Under dagarna följde de ett strikt corona-protokoll och ransonerade mat som skänkts till dem av Budapestbor som velat visa sitt stöd.

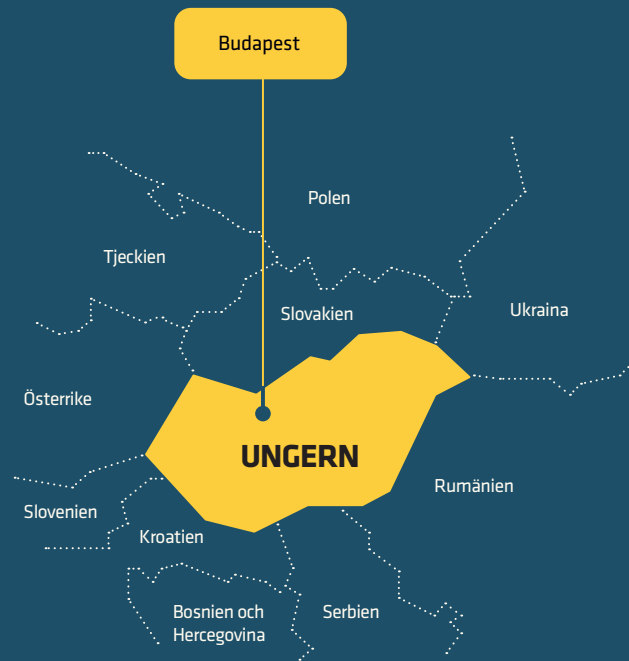
– Vad jag hoppades på var förstås att ta examen och sedan få medel för att göra långfilm eller liknande. Men i detta politiska klimat är det inte lätt för någon som tar examen från den här skolan just nu, det finns ingen riktig chans att få anslag.

Jakob är oroad över sin egen framtid, men har till skillnad från andra ändå alternativa vägar att ta, då han inte är bara ungersk, utan även tysk medborgare. Dörren till omvärlden verkar stå vidöppen, bara han vill det.

– Men det är det sista jag skulle göra. Jag kommer att kämpa för vår sak och vårt samhälle så länge jag... så länge det finns en chans, säger han.

– Jag vill verkligen inte lämna mitt hem igen.

Linnea Åsfjäll

VISSELBLÅSARE STRAFFAS I KINA

Zhang Zhan kritiserade de kinesiska myndigheterna för att mörklägga pandemin och dömdes därför till fyra års fängelse.

Mellan 1 januari och 26 mars 2020 arresterades 897 personer i Kina för att ha spridit information eller för att ha sagt sina åsikter om coronaviruset.

Polisen i Shanghai arresterade medborgarjournalisten och aktivisten Zhang Zhan den 14 maj 2020 för hennes rapportering från Wuhan om coronavirusets utbrott och i december dömdes hon.

Zhang Zhan
Medborgarjournalist,
aktivist & f.d. advokat

Den före detta advokaten hade genom videos på Youtube sagt att coronarestriktionerna inte tog hänsyn till de mänskliga rättigheterna och menade att de tog ifrån människor deras liv i kampen mot viruset.

Hennes rapportering från Wuhan skedde när regionen var själva epicentret för coronavirusutbrottet alldeles i början av pandemin. Hon åtalades för att ha spridit desinformation och för att ha "sökt debatt och provocerat".

Zhang satt häktad i Shanghai i över sex månader innan domen utdelades. Enligt uppgifter hungerstrejkade hon under hela häktningsperioden och hon har sagt att hon inte tror att hon kommer att överleva fängelset.

Hon uttalade också öppet stöd för visselblåsaren och läkaren Li Wenliang som varnade för den nya okända SARS-liknande sjukdomen som började spridas i december 2019. När han varnade sina kollegor och bad dem bära skyddskläder i en privat chatt kontaktades han av myndigheterna.

Han avled senare av covid-19 efter att själv ha blivit smittad av en patient och blev genom sin rapportering världskänd.

Medborgarjournalisten Zhang ifrågasatte också tidigt den officiella rapporteringen. Hon ville ge en röst till de vanliga medborgarna i Wuhan som inte hade en möjlighet att påverka och som plötsligt befann sig i extrema nödsituationer när de spärrades in under långa nedstängningsperioder och ofta förlorade sina möjligheter till försörjning.

Hon rapporterade också om när andra oberoende journalister arresterades eller om att familjer till de som avlidit av corona trakasserades när de ville ställa ansvariga till svars.

I den insamling som startades för Zhang beskrivs hur farlig den kinesiska regeringen anser att hennes rapportering varit:

– Att intervjua människor på gatan i Wuhan under coronaepidemin är en handling som myndigheterna ser på med avsky. Vore det inte för internationella nätmedborgare som fortsätter att lyfta Zhans fall skulle det ha varit nedgrävt och glömt för länge sedan, säger en före detta kollega i den namninsamling som finns på [Change.org](https://change.org) för Zhang.

Zhang spred sin journalistik genom sociala medier som WeChat, Twitter och genom sin Youtube-kanal.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN

Brit Stakston

HÄR HOTAR VIRUSET FREDEN

Pandemin satte tvärstopp för de colombianska böndernas kamp för rättvisa och säkerhet.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Yuri Quintero beskriver sig själv som en försvarare av de mänskliga rättigheterna. Uppväxt i den krigshärjade regionen Putumayo blev hon redan i tidig ålder en ofrivillig aktivist. Regionen är en av Colombias mest oljerika – och just därför – mest våldsamma. Här fanns innan fredsavtalet de båda gerillorna, Farc och ELN, paramilitära grupper samt militär och polis.

Men det är inte bara storpolitik som präglat hennes engagemang. I Putumayo har många kvinnor ensamma fått ta hand om familjen vilket också gällt henne själv som ensamstående mamma till två barn. Under barnens uppväxt har hon fått hantera hot och flera gånger tvingats att fly på grund av kriget i regionen och hennes engagemang i bonderörelsen.

Hon har gått i protesttåg och ordnat strejker, och ställde även upp i det senaste delstatsvalet i för vänsterpartiet Marcha Patriótica med motiveringen att kvinnors röster behöver höras i politiken.

Men det är som ledare för de soci-

ala protesterna hon blivit känd. En rörelse som startade 1996 bland kokabönderna i området och som genom massiva protester och strejker lyckades paralysera hela regionen.

Man kan säga att Yuri Quintero föddes till aktivist då även hennes mamma Neida Quintero var en känd bondeledare tills hoten tvingade bort henne.

– När de försvann tvingades jag kliva fram och det var så jag började jobba med att representera områdets bönder. Ett arbete som gjort oss respekterade.

Ett av rörelsens krav var att staten skulle ta fram alternativ till kokaplantan vilken var den enda grödan som gav bönderna en garanterad inkomst.

– Men så har inte skett och än i dag är grödan den mest lönsamma att odla för småbönderna, inte bara i Putumayo utan i hela Colombia.

När pandemin slog till under våren 2020 påverkades arbetet med att säkra böndernas rättigheter. Alla aktiviteter av Pu-

Yuri Quintero
Människorättsförsvarare

Koka är fortfarande den lönsammaste grödan för många. Foto: Gerald Bermudez

tumayo Human Rights Network, organisationen hon koordinerade och ledde ställdes in. Allt fältarbete, alla workshops, lektioner, konferenser avbröts när pandemin tvingade alla att stanna hemma.

Samtidigt dök nya beväpnade grupper upp och tillsammans med ny lagstiftning som förbjöd dem att mobilisera försämrades deras möjligheter att jobba – men också att överleva.

Sedan kriget i Colombia formellt slutade, med undertecknandet av ett fredsavtal mellan FARC och regeringen 2016, så har 67 bondeledare avrättats i regionen. I hela landet är siffran 1088.

Yuri Quintero beskriver det som att allt motstånd stagnerat på grund av pandemin.

– Den sociala mobiliseringen, dialogen med regeringen och implementerandet av fredsavtalet. Allt avbröts. På så sätt blev pandemin en ursäkt för regeringen att inte införa det man tidigare kommit överens om och dessutom fick de ett svepskäl för att avbryta all dialog.

Gerald Bermudez

KRISEN VÄCKTE ENGAGEMANGET MOT RASISM

Trots pandemi hölls den största demonstrationen på 17 år i Österrike.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Under 2020 mobiliserade sig rörelsen Black Lives Matter i världen och tusentals demonstrationer hölls för att belysa polisbrutalitet och systematisk rasism mot svarta. I Österrikes huvudstad Wien var Mireille Ngosso en av arrangörerna.

– Jag förväntade mig en liten uppslutning eftersom det har varit så de senaste åren när frågan om rasism har tagits upp.

Till hennes förvåning fylldes området kring Marcus Omofuma-minnesmärket den 5 juni av tusentals människor, som i enad trupp började röra sig längst Wiens gator.

Slagord som uttryckte problematiken kring rasism och våld mot svarta människor ekade mellan fasaderna när tåget av människor sakta rörde sig fram längs stadens gator. Sammanlagt deltog 50 000 personer i demonstrationen som Mireille hade varit med och organiserat.

– Jag trodde aldrig att så här många människor skulle gå ut på gatorna för att stå upp mot rasism, säger hon.

Som treåring flyttade hon till Österrike från Kongo-Kinshasa, och hon märkte snart hur annorlunda hon blev behandlad. Att vara kvinna och svart vägde tyngre än intellektet.

– Jag hoppade av skolan vid 16 års ålder för att lärarna inte trodde på mig. Som tur var lyckades jag hitta andra utbildningsvägar.

Mireille jobbar idag som läkare och har varit aktiv inom socialdemokraterna (SPÖ) i flera år. I höstas blev hon invald i Wien-rådet, vilket gör henne till den första svarta kvinna som har en plats i rådet.

– Jag är också styrelseledamot i organisationen Black Voices Austria. Mitt mål är att vara en förebild och en kontaktpunkt för alla som känner sig underrepresenterade i österrikisk politik, säger hon.

Att diskussionen kring segregation fick ett uppsving i en tid när landet var i kris tror hon också är en viktig faktor.

Mireille Ngosso

Politiker, läkare, aktivist och Black Lives Matter-arrangör

Black Lives Matter-demonstration i Wien, juli 2020. Foto: Ivan Radic

– Under en kris kan vi verkligen se vem som bär den största bördan. Siffrorna visar tydligt att kvinnor och migranter drabbas hårdast, särskilt invandrarkvinnor med dålig ekonomisk och social trygghet.

Händelsen som ledde till mobiliseringen av Black Lives Matter-rörelsen var när den afroamerikanske mannen George Floyd blev kvävd till döds under en arrestering i maj 2020.

För många i Österrike påminde det om en händelse som skedde i landet för 22 år sen när Marcus Omofuma, som var en nigeriansk asylsökande, kvävdes till döds under en deportering. Några år senare restes monumentet som bär hans namn och som blev demonstrationernas samlingspunkt.

- Diskussionen och inställningen till integration och migration i Österrike är fortfarande mycket rasistisk och det är därför vi behöver höja våra röster. Jag hoppas att jag genom mitt arbete kan öppna dörren för alla som kommer efter mig, säger hon.

Linnea Bergqvist

FLYKTINGAR I KLÄM NÄR GRÄNSERNA STÄNGDES

Pandemin tvingade migranterna att välja andra, mer riskfyllda flyktvägar.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

När den 34-årige Yakoy ElCheija, eller Yako som hans vänner kallar honom, kom som flykting till Colombia från Venezuela 2017 var det sänggrösten som räddade honom. Genom att uppträda fick han ihop pengar till mat.

Samtidigt strömmade allt fler landsmän över gränsen. Flykten från Venezuela var den största i Latinamerikas nutida historia. 5,4 miljoner människor lämnade landet som befann sig i politisk och ekonomisk kris.

Yako bestämde sig för att ägna sitt liv åt att hjälpa andra flyktingar att få den hjälp han själv visste att man behövde i ett nytt land.

– Att migrera ligger i släkten, i blodet om man så vill, min pappa lämnade Libanon, min styvfar Kuba och min älskade farbror tvingades i exil från Chile.

Från början var hans plan att ta sig från Venezuela till Peru, men så fick han jobb som musiker och stannade kvar

i den colombianska staden Ipiales på gränsen till Ecuador. Men även om han nu själv hade ett jobb fortsatte landsmännen komma över gränsen utan kläder eller mat.

– Jag bestämde mig för att bli aktivist och grundade organisationen “Vida y Futuro”. Hos oss får flyktingarna sina basbehov tillfredsställda, vi ger dem mat, kläder, skor och sjukvårdsmaterial.

Under pandemin har livet och arbetet med att ta emot flyktingar förändrats.

– Att få tag i kläder gick inte längre då butikerna stängde, mina jobb som DJ ställdes alla in eftersom alla barer och nattklubbar stängdes ner.

För att överleva var han tvungen att sälja sin motorcykel för en femtedel av vad han köpt den för. Sedan stängdes elen av i huset där han bodde eftersom han inte hade råd att betala räkningen.

Yakoy ElCheija
Människorättsaktivist

För Yako handlar livet nu inte bara om att hjälpa andra, utan även om att överleva själv. Foto: Gerald Bermudez

– Jag åt bara sporadiskt och lärde känna min gamle vän hungern igen.

Att staden sattes i karantän hindrade inte flyktingarna från att fortsätta komma. Gränsen mellan Ecuador och Colombia stängdes i mars 2020 och snabbt blev stadens härbärgen och flyktingmottagningar överfulla.

– När migranter valde nya irreguljära vägar över gränsen ökade också riskerna eftersom de ofta kontrolleras av kriminella ligor.

Yakoy satte på sig sitt munskydd och tillsammans med andra volontärer tog de lokalbussar till byar längs med gränsen för att leta efter grupper av nyanlända flyktingar.

– De var ofta i dåligt skick och i behov av mat, vatten, filtar och råd om var de kunde få sova med tak över huvudet.

– Jag vill en dag kunna berätta för min dotter, som jag inte sett på fem år, att hennes pappa ägnade sitt liv åt att hjälpa sitt folk. Jag vill att hon ska vara stolt över mig och det jag gjort.

Gerald Bermudez

ALLT PÅ SPEL I KAMPEN MOT JUNTAN

För många myanmarier blev protester mot kuppen viktigare än att skydda sig mot smittan.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Den första februari vaknade Shunlei Yi upp i ett Myanmar styrt av militärjuntan.

Medan de flesta myanmarier ännu sov grep landets militär flera oppositionella politiker, däribland Aung San Suu Kyi. Landets ledare och för många en symbol för vägen mot demokrati.

– Det kändes som att vi var i den mörkaste timmen. Där och då hade vi inte längre någon framtid.

Shunlei Yi är 29 år gammal. Tidigare arbetade hon som TV-värd för ett program som lyfte känsliga och politiska frågor med ungdomar från olika bakgrunder. I dagsläget är hon heltidsaktivist i människorättsorganisationen Action Committee for Democracy Development (ACDD).

Internet var strypt, en oro spred sig i staden och rykten om massarresteringar och våldsamheter hade börjat sprida sig.

– Det första vi behövde göra var att säkerställa vår egen säkerhet. Den dagen arresterades många av

våra vänner, så vi försökte förflytta oss till säkrare platser och därifrån ta reda på vad som hänt.

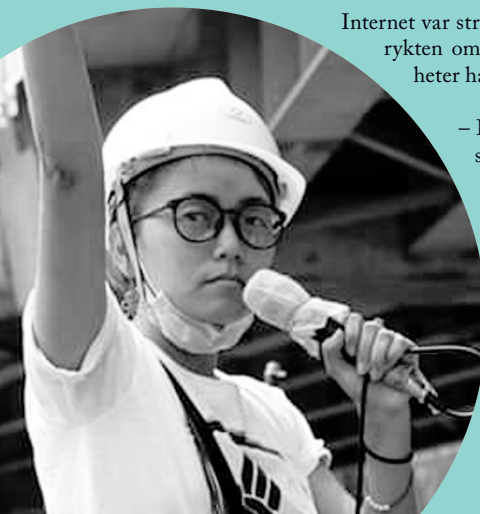
När det stod klart att hennes liv inte längre svävade i direkt fara accepterade Shunlei situationen och börja organisera ett motstånd.

– Vi utfärdade en uppmaning om massdemonstrationer, att vi avsåg stoppa kuppen och fler följde efter och gjorde det samma.

Civilsamhället i Myanmar är rikt på gräsrotsorganisationer inriktade på frågor om bland annat demokrati och etnisk rättvisa.

Demonstrationerna i sig kom därför inte som en överraskning. Men farten och storleken med vilka de svepte över landet och vilka som deltog var desto mer oförutsett.

Den 28:e februari 2021 skakades Myanmar av den dittills blodigaste dagen sedan protesternas början en knapp månad tidigare. 18 personer miste livet, mångdubbelt fler skadades.

Shunlei Yi
Demokratiaktivist

Protest mot militärkuppen i Myanmar 14 februari 2021. Foto: MgHla (aka) Htin Linn Aye

– Allting förändrades den 28:e februari. Polisen och militären började använda skarp ammunition, de bara sköt.

Trots att Myanmars gator blivit en skådeplats för våld och ohyggligheter har de för Shunlei likväl blivit en plats där hon känner sig trygg.

– När man är hemma, ensam och ser på nyheter från demonstrationerna känner man sig så hotad – och så vilsen. Men när man är ute på gatan känner man sig modig, man får styrka av människorna omkring. Så jag försöker gå ut.

– I ärlighetens namn behöver jag ingen mer motivation för att fortsätta än verkligheten vi står inför. Vi är lämnade utan val, med bara en överlevnadskänsla. Om vi vill överleva måste vi fortsätta. Vi letar inte efter hopp, att vi fortsätter demonstrera, det är vårt hopp.

Pandemin har blivit så gott som irrelevant i militärkuppens och demonstrationernas skugga.

– Pandemin sprider sig, men vi kan inte bry oss längre. Vi är mer oroade och rädda för kuppen, vårt motstånd kan inte vänta en dag till.

Daniel Ekström

PRISAD FÖR SIN MEDBORGAR- JOURNALISTIK

I maj 2020 tog en 17-åring fram sin mobil och filmade mordet på George Floyd. Videon visade polisövervåldet och protester mot polisbrutalitet spreds över hela världen. Ett år senare prisbelönas hon för sin medborgarjournalistik.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Darnella Frazier var 17 år och på väg till butiken Cup Foods i Minneapolis tillsammans med sin 9-åriga kusin.

På gatan utanför affären pågick det någon uppståndelse och medan hon skickade in sin lilla kusin i butiken började hon filma.

Darnellas 10 minuter långa videofilm av det grova övervåldet från polisen mot George Floyd var en viktig del av bevisföringen under rättegången. Darnella själv vittnade och sa bland annat "När jag ser på George Floyd, ser jag min pappa, mina bröder, mina kusiner, mina farbröder, de är alla svarta. Det kunde ha varit någon av dem."

I domen mot polismannen Derek Chauvin anges fem huvudkategorier av fakta som rätten anser är särskilt graverande i det aktuella fallet. En del av detta är hur fyra barn blev vittnesmål till mordet på George Floyd. Darnella och hennes kusin var två av dem. De vittnesmål som dessa båda barn gav under rättegången väckte många känslor och gav insikter i det trauma som de bär med sig för resten av sina liv. Darnella har tilldelats Pulitzerjurys hedersomnämning.

På årsdagen av George Floyds mord berättade Darnella Frazier med egna ord om händelsen på sin facebookside. På nästa sida följer en översättning av hennes ord.

Idag för ett år sedan bevittnade jag ett mord.

Offret hette George Floyd. Även om detta inte var första gången som en svart man dödas av polisen, så har jag sett en svart man dödas av polisen, detta är första gången jag bevittnade att det hände framför mig. Rätt framför mina ögon, några meter bort.

Jag hade aldrig sett honom förr, men jag visste att hans liv spelade roll. Jag visste att han hade ont. Jag visste att han var en till svart man i fara utan makt.

Jag var bara 17 då, en helt vanlig dag för mig på väg med min 9-åriga kusin till butiken på hörnet, jag var inte alls förberedd för vad jag skulle se, jag visste inte att mitt liv skulle förändras exakt idag i just det här ögonblicket ... men det gjorde det.

Det förändrade mig. Det förändrade hur jag betraktade livet. Det fick mig att inse hur farligt det är att vara svart i Amerika.

Vi borde inte behöva gå som på äggskal runt poliser, de som ska skydda och tjäna oss.

Vi betraktas som ligister, djur och brottslingar, allt på grund av vår hudfärg. Varför är svarta människor de enda som betraktas så här när varje ras kan göra något fel? Ingen av oss ska döma andra. Vi är alla människor.

Jag är 18 nu och bär fortfarande tyngden och traumat av det jag bevittnade för ett år sedan med mig. Det är lite lättare nu, men jag är inte längre den jag brukade vara.

En del av min barndom togs från mig. Min 9-åriga kusin som bevittnade samma sak som jag gjorde fick en del av sin barndom tagen från henne.

Mitt hem var inte längre var säkert, jag vaknade upp till att det fanns reportrar vid min dörr och när jag väl kunde stänga ögonen på natten såg jag bara en man som är brun som jag, livlös på marken. Jag kunde inte sova ordentligt på flera veckor. Jag brukade skaka så illa på natten att min mamma var tvungen att gunga mig till sömns. Flytta från hotell till hotell eftersom vi inte hade ett hem och kika över ryggen varje dag under den här processen. Jag fick panik och ångestattacker varje gång jag såg en polisbil, känslan av att inte veta vem jag skulle kunna lita på eftersom många människor kan vara onda med dåliga avsikter.

Jag bär den tyngden. Många kallar mig en hjälte trots att jag inte ser mig själv som en. Jag var på rätt plats precis vid rätt tidpunkt.

Bakom detta leende, bakom dessa utmärkelser, bakom publiciteten, är jag en tjej som försöker läka från något jag påminns om varje dag. Alla pratar om flickan som spelade in George Floyds död, men att vara henne är en annan historia. Detta påverkade inte bara mig, utan också min familj. Vi upplevde alla förändringar. Min mamma allra mest. Jag strävar varje dag efter att vara stark även för henne eftersom hon var så stark för mig när jag inte kunde vara stark för mig själv.

Väggmålning till minne av George Floyd.
Foto: Lorie Shaul

Trots att detta var en traumatisk livsförändrande upplevelse för mig är jag stolt över mig själv. Om det inte vore för min video hade världen inte vetat sanningen. Jag äger vetskapen om det.

Min video räddade inte George Floyd, men den tog hans mördare och fick bort honom från gatorna.

Du kan välja hur du ser på George Floyd, oavsett hans förflutna, för har vi inte alla olika svårigheter? Han var en älskad man, någons son, någons far, någons bror och någons vän.

Vi tänker inte ta skulden för detta, man kan inte peka finger på oss som om det är vårt fel, som om vi är brottslingar. Jag tror inte att folk förstår hur allvarlig döden är ... den personen kommer aldrig tillbaka. Dessa poliser borde inte få bestämma om någon får leva eller inte. Det är dags att dessa poliser görs ansvariga för de brott de begått. Att mörda människor och missbruka sin makt är inte att göra sitt jobb. Det borde inte behövas att människor faktiskt går så långt för att förstå att det inte är ok. Det kallas att ha ett hjärta och att kunna skilja rätt från fel.

George Floyd, jag kan inte uttrycka mig tillräckligt för hur jag önskar att saker kunde ha gått annorlunda, men jag vill att du ska veta att du alltid kommer att vara i mitt hjärta. Jag kommer alltid ihåg den här dagen på grund av dig. Må din själ vila i frid. Må du vila i de vackraste rosorna.

Darnella Frazier

ÖKAT HAT MOT VÄRLDENS ASIATER

Att pandemin började i Kina har gjort rasismen mot asiater både vanligare och grövre.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Den 16 mars 2021 gick en man in på tre olika spa-anläggningar i staden Atlanta i USA och öppnade eld. Sammanlagt dog åtta personer – sex av de omkomna var kvinnor med asiatiskt påbrå.

Dådet var det hitintills blodigaste i en rad attacker mot asiater i landet som under 2020 ökade med uppemot 149 procent i vissa städer. Enligt organisationen "Stop AAPI hate" har över 3 700 incidenter anmälts mellan mars 2020 och februari 2021, men mörkertalet antas vara mycket större.

Manny Chong är en av organisatörerna bakom rörelsen Stop Asian Hate. De har samlat sin kamp under hashtaggen #stopasianhate i sociala medier.

- Det är smärtsamt, man känner hur ens hjärta bara krossas. Det sker attacker en efter en och jag känner människors frustration över situationen. Jag tänker bara på om det hade hänt min familj, och hur jag hade mått. Vi kan inte ignorera att det här sker.

Manny Chong
Människorättsaktivist

Rörelsen fick sitt fotfäste under början av året i samband med att ett flertal protester hölls runt om i USA, där problematiken kring hatbrott och hatretorik som riktas mot människor med asiatisk ursprung lyftes. Manny själv har kinesiskt ursprung och tänker ofta på sin familj när han läser om det ökade våldet.

– Jag förlorade min mormor i november, inte på grund av ett hatbrott men det gjorde att jag började tänka på min egna familj, och insåg att de här attackerna hade kunnat hända vem som helst av dem. Och det sker inte bara i USA. Människor har hört av sig från hela världen. Man förstår då hur djupt hatet mot asiatiska människor går.

Han förklarar att rasismen mot asiater nästan har blivit normaliserat i USA, vilket gör att många asiater känner att de inte hör till. Han tror därför att ett konkret mål med rörelsen är att skapa gemenskaper.

– Under den korta tid som jag har arbetat med detta har jag sett effekten av vad människor kan göra tillsammans. Många

Demonstration mot rasism mot asiater i Oakland, USA. Foto: Brian Chuck.

har blivit inspirerade av vad vi gör och har själva organiserat saker i sina hemstäder. Allt du behöver är människor, ditt hjärta och viljan att skapa förändring.

Något annat som Manny har märkt är att det finns de som jämför Stop Asian Hate och Black Lives Matters-rörelsen, och menar att Stop Asian Hate har kopierat Black Lives Matters-rörelsen. Han tycker att det är en trist syn på det då båda rörelserna är viktiga och egentligen strävar efter samma saker, såsom rättvisa, respekt och jämställdhet.

– Vi vill att alla ska ha en plats vid bordet men samhället har ställt oss mot varandra. Istället för att bli behandlade som människor blir vi behandlade som hundar som slås om rester. Det blir som ett fattigdomstänk: om den ena finns kan inte den andra finnas men så är det inte. Vi alla förtjänar att bli hörda och sedda.

Linnea Bergqvist

FRIHET FÖR LIBERIAS KVINNOR

Utöver att berätta om
landrättigheter tar hon nu
information om covid till byarna.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Constance Teage kan gå till fots i flera timmar för att nå fram till en avlägsen by. Varför? Därför att hon drivs av en passion att utbilda människor – och alldeles särskilt kvinnor – i Liberias mest avlägsna byar om deras nyvunna och lagliga rätt att äga sin egen mark.

Men i ett land med en mycket begränsad tillgång till dagstidningar, TV, och internet så är det tufft att nå ut med information. Lägg till att det finns sexton olika språk att förhålla sig till, starka sociala normer, en extrem ojämlikhet mellan könen, och en nästan 50 procentig analfabetism.

– Efter sex månaders regn är vägarna, det lilla som finns kvar, dessutom helt livsfarliga.

Hon är van vid att ta sig fram till fots eller med motorcykel när hennes bil kört fast i djup lera.

Som 10-åring tvingades Constance lämna sitt hemland på grund av de blodiga inbördeskrigen. Hon växte upp med

sin mamma i USA, och efter universitetsstudier i fred och konfliktlösning kom hon tillbaka till Liberia 2015.

– Jag var fast besluten om att bidra till uppbyggnaden av landet efter inbördeskrigen, och det kändes särskilt viktigt att få kämpa för landrättigheter för de allra fattigaste och utsatta.

Constance blev aktivist och kämpade hårt under ett antal år för jordreformen i Liberia. Nu arbetar hon för organisationen Landesa som stödjer regeringar i världens utvecklingsländer att bygga en struktur kring landäggande. Det behövs lagar, regler, fungerande institutioner och upplysta människor.

– Med ett dokument som visar att du äger din egen mark så kan du gå till banken och låna pengar. Du kan skapa en ekonomi, en frihet och en framtid. Detta är alldeles särskilt viktigt för världens kvinnor. Ett säkert och lagligt landäggande är därför en hörnsten i en modern och fungerande demokrati.

Constance anser att den nya lagen är progressiv och ett rejält kliv i rätt riktning.

Constance Teage
Demokratiaktivist

Constance arbete i byarna fortsätter trots pandemin. Foto: Landesa

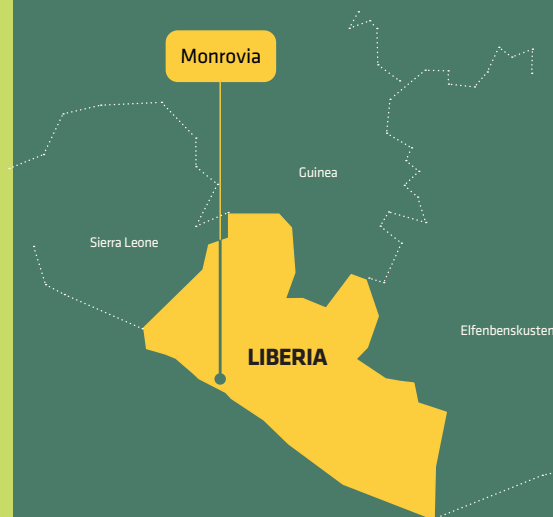
– Lagen ger både kvinnor rätten att äga och att vara en del i förändringsprocessen. I byarna sitter numera kvinnor med på möten och bestämmer om var gränserna ska dras mellan hus och gårdar. På det här sättet kan Liberia bli en förebild för resten av Afrika.

Landesas insatser har förstas försvärats på grund av pågående pandemi. Men trots det har svenska SIDA och Landesa tillsammans – och på bara ett par månader – skapat ett gemensamt projekt där Constance och hennes kollegor just nu går ut i otillgängliga områden och byar med en specialanpassad information om både covid och landrättigheter.

Med sig har dom en liten apparat som heter Talking Book och som läser upp information för människor på plats. På deras eget språk och särskilda dialekt.

Direkt i deras eget hem. Inga folksamlingar. Tryggt och säkert. Och med en teknik som varken kräver el eller internet.

Ewa Thorslund

MODET FICK MURARNA ATT RASA

En ny generation aktivister tvingade Etiopiens diktatur till reträtt.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

Från att ha varit ett av världens mest repressiva länder har det demokratiska utrymmet i Etiopien ökat på senare tid. En av dem som varit med under dessa turbulenta år är Atnaf Brhane.

– Allt började efter valet i Etiopien 2005 när många civila sköts och journalister dömdes till långa fängelsestraff.

Atnaf Brhane började besöka de fängslade kollegorna och skrev sedan ner vad de hade sagt. Ur mötena med de fängslade föddes en blogg med namnet ”den nionde zonen”. Fängelset journalisterna satt i bestod av åtta zoner. Ett av skänten bland de fängslade var att när någon blev fri så ”överfördes de till zon nio” – landet självt.

– Hela landet var som ett stort fängelse eftersom vi inte hade möjlighet att prata fritt även i friheten.

Vännerna bestämde sig för en blogg där de skulle kunna diskutera mänskliga rättigheter och behovet av konstitutionella reformer. Efter en vecka stängdes bloggen ner av regeringen.

Atnaf Brhane
Människorättsförsvarare

– Vi gjorde inget olagligt, vi krävde bara våra rättigheter i enlighet med konstitutionen, men i sammanhanget blev våra krav närmast revolutionära.

Första gången Atnaf Brhane arresterades frågade förhørsledaren varför han hade lämnat sitt jobb.

– För honom var den enda förklaringen att jag var betald av en utländsk säkerhetstjänst.

När chocken över att ha arresterats hade lagt sig började Atnaf också upptäcka att det fanns en växande opinion utanför häktet för att de skulle släppas.

– Vi förstod att alla människorättsorganisationer släppte uttalanden med krav på vår frihet, men det kom också många med mat till oss och inne i fängelset kallades vi ”bloggarna”.

Våren 2018 fick Atnaf Brhane borgen och var tillfälligt ute ur fängelset när premiärministern Hailie Mariam Desalegn höll sitt historiska tal till nationen i vilket han sa att alla politiska fångar skulle släppas för att ”rädda nationen”.

– Det var stort att höra premiärministern säga de orden. Åtalet mot mig lades ner och kollegorna släpptes.

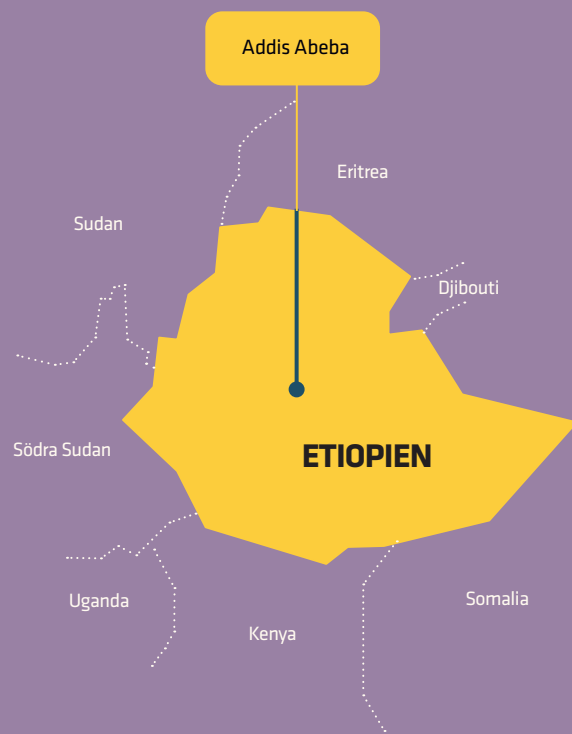
Förklaringen till att det kunde ske ser Atnaf Brhane som en kombination av faktorer.

– Staten förstod att det inte fanns någon väg tillbaka. Ställda mot ett mobiliserat folk som via sociala medier koordinerade protesterna hade de inget val. Folk var inte rädda längre, att demonstrera blev normaliserat och från den dagen var regimens fall oundvikligt.

Nyckelfaktorn för att få till en förändring tror Atnaf är mod hos aktivisterna.

– Man måste våga, man kan bli dödad och arresterad men om man tror på det man gör måste man fortsätta trots detta. Det är så otänkbara saker blir tänkbara. En dag kommer alla diktaturer att falla.

Martin Schibbye

ENGAGEMANGET FINNER ANDRA VÄGAR

Mindre kraft – men större
räckvidd – när aktivismen
blev helt digital.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN!

I Sverige har den grundlagsskyddade mötes- och demonstrationsfriheten kraftigt inskränkts i samband med pandemilagstiftningen.

Ida Östensson arbetar med organisationerna Make Equal och Child 10. Make Equal arbetar för att det ska finnas mer jämställda inkluderande organisationer och arbetsplatser. Child 10 arbetar med att eliminera människohandel för sexuella ändamål och andra former av kommersiell sexuell exploatering av barn.

Hon ser både problem och möjligheter med den begränsade mötesfriheten.

- Det har varit både positivt och negativt ur påverkanssynpunkt. Vi har inte kunnat arrangera stora folkbildande konferenser eller kunnat kraftsamla med andra organisationer på samma sätt som innan. Det är tyvärr inte samma sak att ses över videolänk. Mycket av energin och kraften försvinner ofta när det fysiska mötet försvinner.

– Däremot har vi mycket lättare kunnat nå beslutsfattare, både för offentliga samtal och för möten där vi kan lyfta fram våra politiska krav och förslag. När vi tittar på siffror kring hur många som sett samtalen i efterhand blir det tydligt att vi aldrig skulle nått så många med enbart ett fysiskt samtal.

Hade inte pandemin existerat tror hon också vi hade fått se stora demonstrationer under året.

– Det har hänt så mycket under just den tiden som covid stängt ner samhället som jag vet skulle lett till stora folkliga protester. Nu har det i stället fått bli digitala manifestationer, vilket kanske är bättre med tanke på geografisk inkludering och för att nå fler – men det har som sagt oftast inte samma kraft.

Finns det något som varit svårt med att allt opinionsarbete sker digitalt?

– Det känns som att både folk i allmänhet och makthavare har börjat bli mätta på digitala offentliga samtal nu.

Ida Östensson
Make Equal och Child 10

Inga demonstrationer på Sergels Torg i Stockholm, september 2020. Foto: Holger.Ellgaard

I början var de hur hungriga som helst och kunde ställa upp med en dags varsel då de hade mycket mer tid helt plötsligt och ville fortsätta att synas.

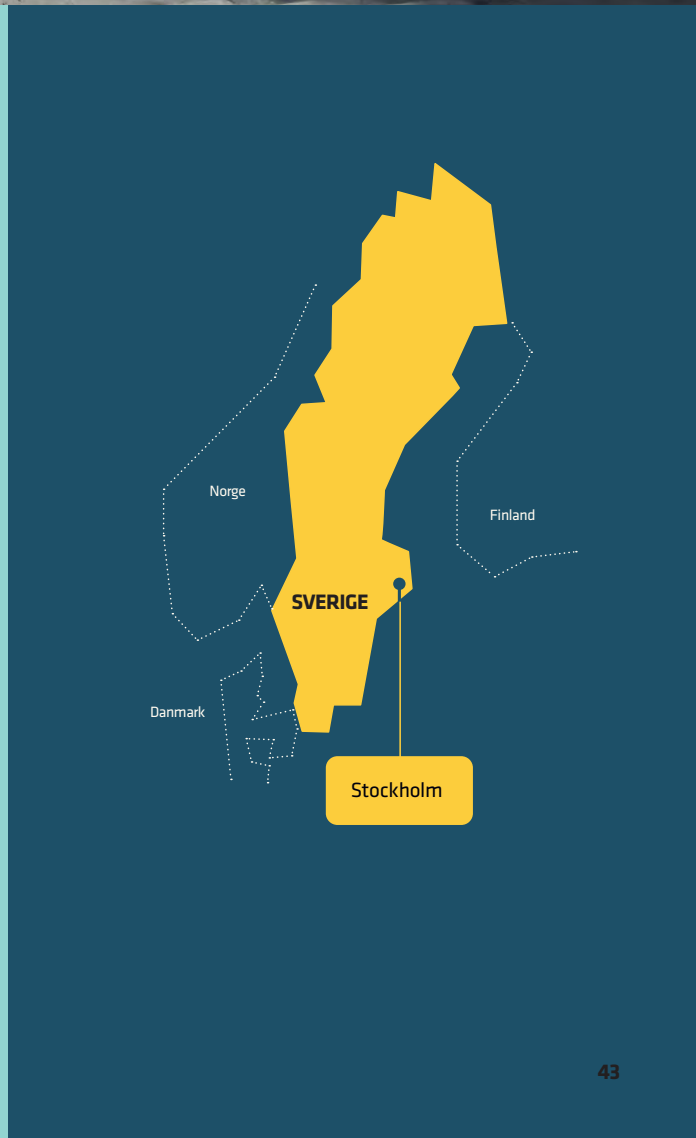
En annan faktor var att under en period bleknade alla andra frågor.

– Det var nästan omöjligt att komma ut med något i medierna i början av covid eller när pandemin ökade. Det har varit mycket svårare med saker som inte på ytan är lika mycket av frågor om ”liv och död”.

Något Ida Östensson tar med sig är att hon hoppas att de kan fortsätta med digitala utbildningar även efter coronapandemin, då det visat sig fungera bra.

– Make Equal som jobbar med utbildningar hade först ett toltalt dödläge när coronan började. Allt ställdes in. Men bara efter någon månad var vi tillbaka på samma ställe som innan coronan. Verksamheterna vi ville nå förstod att de inte kunde stänga dörren för kunskap bara för att vi inte kunde komma dit fysiskt.

Brit Stakston

MINSKAD FRIHET FÖR POLENS KVINNOR

Under mars 2021 fick minst sex polska kvinnorätts-organisationer motta bomb- och dödshot. En oroande påminnelse om hur kvinnors frihet successivt minskar i landet.

LYSSNA
PÅ PODDVERSIONEN

Det sker en snabb ökning av bomb- och dödshot mot organisationer och aktivister i Polen som stödjer kvinnors rättigheter. Det konstaterar organisationerna Human Rights Watch, CIVICUS och International Planned Parenthood Federation European Network (IPPF-EN) efter att ha undersökt hotbilden mot ett flertal organisationer i landet under mars månad 2021.

– Den alltmer fientliga och till och med våldsamma miljön för kvinnors rättigheter och de som försvarar dem i Polen borde vara en väckarklocka hos polska myndigheter och EU-ledare. De som försvarar kvinnors rättigheter bör kunna uttrycka sig offentligt, även om de motsätter sig regeringens politik, utan

att bli måltavlor, säger Hillary Margolis, senior kvinnorrättsforskare på Human Rights Watch.

I sammanställningen konstateras att minst sex organisationer fick motta ett flertal döds- och bombhot den 8 mars under internationella kvinnodagen. Bland hoten lyfts bland annat organisationernas stöd för rörelsen “All-Poland Women’s Strike” fram. De har sedan 2016 varit drivande i debatten när ytterligare begränsningar av abort började diskuteras allt mer intensivt.

Rörelsen var huvudorganisatör för de massdemonstrationer som fick namnet "svarta måndagen" den 3 oktober 2016 som tog plats efter att ett lagförslag om totalförbud av abort togs upp i parlamentet.

I ett flertal städer såsom Warszawa, Gdansk och Krakow gick tusentals svartklädda kvinnor tillsammans ut för att protestera mot förslaget vilket gav upphov till namnet.

Polisen ska efter bombhoten ha kontrollerat de olika kontoren – utan att ha funnit några bomber. Men flera medlemmar vittnar om att polisen inte gjorde någon grundlig utredning och endast en person fick återkoppling efter att ha anmält hoten.

Även Warszawas kommunfullmäktige Dorota Łoboda, som är medlem av oppositionens medborgerliga koalition och aktiv anhängare av kvinnors rättigheter, har fått motta bomb- och dödshot som i dagsläget är under utredning.

Många av de intervjuade aktivisterna säger att känslan av osäkerhet ökat dels av hoten men också av regeringens retorik och mediekampanjer, som syftar till att misskreditera deras arbete.

Den nuvarande regeringen kom till makten 2015 och majoriteten innehas av det nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa (PiS). PiS har sedan dess infört över 15 reformer och lagändringar som hotar demokratin. Bland annat handlar det om begränsningar av de fria medierna och inskränkningar av rättssäkerheten.

– I stället för att bemöta de som försöker upprätthålla grundläggande rättigheter med ilska bör polska tjänstemän fokusera på att göra allt för att skydda kvinnor och deras rättigheter, inklusive rättigheterna till fredliga sammankomster och yttrandefrihet, tillgång till säker och laglig abort samt skydd mot våld, säger Aarti Narsee, Civic Space-forskare vid CIVICUS.

Så sent som i oktober 2020 lade regeringen fram ett abortlagstiftningsförslag som fastslogs av landets författningsdomstol.

Polen är tillsammans med Malta det enda av EU:s 27 medlemsländer som inte tillåter abort på begäran eller av sociala skäl. I det nya förslaget som sedan godkändes av regeringen i januari har landets abortlagstiftning skärpts ytterligare.

Den nya lagen förbjuder nu också abort av foster med allvarliga eller dödliga skador, vilket innebär att en kvinna nu endast kan genomgå en abort om graviditeten är ett resultat av våldtäkt, incest eller om hennes liv står på spel.

I samband med att lagförslaget togs upp hölls ett flertal massdemonstrationer, likt de 2016, runt om i landet. Enligt landets Covid-restriktioner får inte en folksamling överstiga fler än fem personer, men däremot är det tillåtet att "gå och promenera" vilket gjorde att demonstrationerna kunde genomföras trots pandemin.

Protesterna var så omfattande att regeringen fick pausa infö-

Demonstration för aborträtt i Warszawa 2021. Foto: Jakub abinski

randet av den nya lagen till januari 2021. Sedan dess har fortsatta protester hållits i landet.

Förutom att organisationerna har fått motta allt mer hot och kritik under de senaste åren har även många aktivister stått inför det som de hävdar är politiskt motiverade kriminella anklagelser.

Det här innefattar uppmuntran av vandalism, hindrandet av religiösa tjänster och att de ska ha skapat ett "epidemiologiskt hot", vilket syftar på protester som har hållits under Covid-19-pandemin.

– Statens försök att skrämman demonstranter och arrangörer är inte nya. Men den här gången har omfattningen av trakasserier och den taktik som använts av regeringen eskalerat. Vi talar nu om kriminella anklagelser och aktivister som hålls kvar och trakasseras på sätt som är ett hot mot deras försörjning och familjer, sa Marta Lempart i ett uttalande efter att hon arresterades.

Polens regering anser att de följer de internationella lagar som garanterar jämställdhet mellan kvinnor och män, inklusive förebyggande av våld och diskriminering av kvinnor.

De försvarar även det ökade polisvåldet genom att säga att det är proportionerligt i enlighet med storleken på protesterna och ger detaljer om hur myndigheter har svarat på hot mot aktivister.

ETIOPIENS SJKSKRIVNA DEMOKRATI

SCANNA FÖR ATT LÄSA MARTIN SCHIBBYES BERÄTTELSE
OM DEMOKRATISERINGEN SOM KOM AV SIG.

När de utlovade historiska valen sköts upp började marken att gunga. Istället för att gå och rösta gick nu medborgarna ut i krig – mot varandra.

»Först fred, sedan kan vi ha demokrati. Demokrati är bra, men vi ska inte riskera freden för den. Fred är alltid viktigast.«

Leul Gosaye

Se filmen om hur etiopiens unga ser på demokratin i landet.

Hailualem

»Jag tycker att det är bra att valet skjutits upp. Då när det skulle hållas var pandemin som värst. Nu har vi kommit förbi det.«

Se filmen om vad etiopiens unga tycker om att valet skjutits upp.

»Det har varit svårt att distansarbete eftersom internet inte alltid funkar, eller stängts av på grund av politiska oroligheter.«

Se filmen om hur etiopiens unga påverkats av pandemin.

»I den här skogen fanns ingenting, men nu har vi fått stora möjligheter här. Så jag tycker om Abiy, han gör oss stora och starka.«

Se filmen om vad etiopiens unga tycker om Abiy Ahmed och nobelpriset.

MÖRDARDE JOURNALISTER
MASSAKER PÅ CIVILA

NOBELS FRIEDSPRIS

GLOBALT UTBROTT AV CORONAVIRUS

VALET UPPSKJUTET PÅ OBESTÄMD TID

DEMOKRATISERING

FRED MED ERITREA

POLITISKA FÅNGAR FRIA

BESTÄLL REPORTAGEBOKEN: DEMOKRATI ELLER KRIG FÖR ETIOPIEN

Pandemin ställde in ett historiskt val och kastade in Etiopien i krig. Möt politikerna, aktivisterna och de fängslade journalisterna som skrev historia tills pennan vreds ur händerna på dem alla.

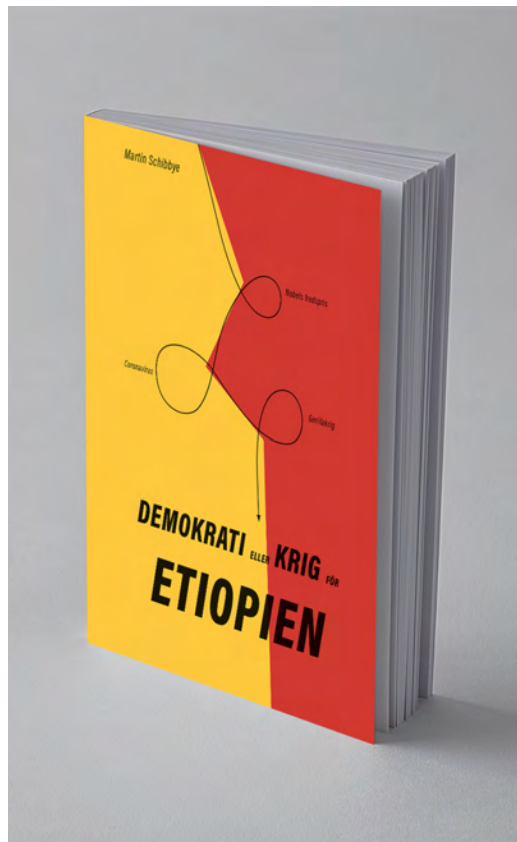
Reportagesajten Blankspot satte under pandemin ljuset på olika demokrati rörelser runt om i världen. Här har vi samlat reportage från åren 2020-21 som ger vittnesmål från en av vår tids lika hoppfulla som blodiga och definitivt underbevakade regioner. Etiopien var länge ett av den afrikanska kontinentens största fångelser för journalister. I decennier dominerades etiopisk politik av ett parti som styrde med järnhand.

När Abiy Ahmed tillträdde som premiärminister våren 2018 var det som en politisk atombomb: Politiska fångar släpptes och fredsprocessen med Eritrea återupptogs. Men sedan satte först en pandemi och därefter ett krig käppar i hjulet för reformpolitiken. Historia har skrivits och vi på Blankspot har varit med och skildrat den.

Mer om boken:

blankspot.se/demokrati-eller-krig-for-etio-pien/

ISBN 978-91-8020-589-4

STÖTTA BLANKSPOT:

Prenumerera på reportagesajten Blankspot. Vi läser inte in vår journalistik bakom en betalvägg.

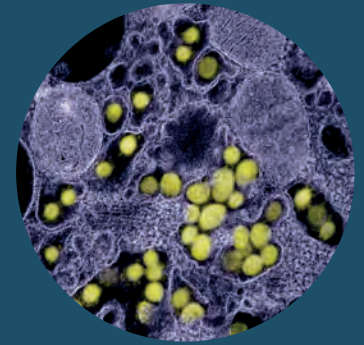
Men ditt bidrag möjliggör oberoende journalistik från världens vita fläckar.

Köp en prenumeration här: blankspot.se/prenumerera

Om du hellre föredrar swish är numret **123 5543 541** och märk betalningen "stöd".

ÖPPNA SWISH
OCH SCANNA

Jorden runt pressades mänskliga rättigheter undan i **kampen mot viruset**.

Folkhälsan var viktigare än allt annat. Men hur **påverkade det demokratin**?

I det här magasinet visar reportagesajten Blankspot hur den demokratiska spelplanen begränsade.

Trots det lyckades människor över hela världen även under pandemin **kämpa för sina rättigheter**.

Vi hoppas detta ger perspektiv på såväl effekterna på demokratin som **de egna fri- och rättigheterna**.

Blankspot